

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ ΚΑΙ ΒΙΒΛΙΑ

Κ. Μάνου «Λόγια τῆς Καρδιάς.» — Δ. Π. Ταγκοπούλου «Πρῶτοι Στίχοι.»

Ὁ Ζεὺς, ὁ Προμηθεὺς καὶ ἡ Ἀθηνᾶ κατασκευάσαντες ὁ μὲν ταῦρον, ὁ δὲ ἄνθρωπον, ἡ δὲ οἶκον, ἐξέλεξαν τὸν Μῶμον διὰ νὰ κρίνῃ τὰ ἔργα των. Ὁ φθονερός δ' ἐκείνος εἰς μὲν τὸν Δία ἔλεγεν ὅτι ἡμάρτησε διότι δὲν ἔθεσε τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ ταύρου ἐπὶ τῶν κεράτων διὰ νὰ βλέπῃ τοῦ κτυπᾶ εἰς τὸν Προμηθεῖα ὅτι ὤφειλε νὰ κρεμάσῃ ἐξωθεν τὰς φρένας τοῦ ἀνθρώπου διὰ νὰ διακρίνονται οἱ πονηροί· καὶ εἰς τὴν Ἀθηνᾶν ὅτι ἔπρεπε νὰ κατασκευάτῃ τὸν οἶκον τροχῆλατον, διὰ νὰ μεταβάλλωμεν εὐκόλως θέσιν, ἂν τύχῃ νὰ ἔχωμεν κακοὺς γείτονας. «Καὶ ὁ Ζεὺς ἀγανακτήσας κατ' αὐτοῦ ἐπὶ τῇ βασκανίᾳ, λέγει ἐν τέλει ὁ γηραιὸς Αἴσωπος, τοῦ Ὀλύμπου αὐτὸν ἐξέβαλεν.» Ἐν ταῖς ἡμέραις ἡμῶν τὸ ἔργον τοῦ Μῶμου ἐπαγγέλλεται θεότης θηλυκοῦ γένους, ἡ Κριτική· ἀλλ' ἂν καὶ κατ' εὐθεῖαν ἀπόγονος τοῦ θεοῦ, ἐργάζεται τὴν τῶρα ὡς νὰ μὴ ἔχῃ οὐδεμίαν, ἢ ἐλαχίστην, σχέσιν μετ' αὐτοῦ. Ὑπέστη καὶ αὐτὴ τὸν νόμον τῆς ἐξελίξεως διὰ μέσου τῶν αἰώνων καὶ τῶν ἀλλοιώσεων τοῦ βίου μετεβλήθη καὶ ἀνεπτύχθη ἀπὸ βασκάνου δυνάμεως εἰς βασιλίσσαν, πάντοτε μὲν αὐστηράν καὶ πολυπράγμονα, ἀλλ' εἰλικρινεστέραν, εὐσυνείδητον, φιλόστοργον, ἀπὸ τοῦ στόματος τῆς ὁποίας πολλάκις ῥέει μέλι καὶ γάλα· δὲν ὁδηγεῖ τὰς σκέψεις τῆς ὀφθόνος, ἀλλ' ἡ συμπάθεια· δὲν εἶνε ὡς ἄλλοτε ξηρὰ καὶ στενοκέφαλος, δὲν δογματίζει, δὲν ἐνδίδει ἀποφάσεις, ἀλλὰ βλέπει εὐρύτατα, ἐπιφυλάσσεται, χαριεντίζεται, φιλοσοφεῖ· δὲν νοεῖ μόνον, ἀλλὰ καὶ αἰσθάνεται· ὁσάκις δὲ σοφιστευμένη τὸν ἥτονα λόγον κρεῖτω ποιεῖν καὶ τὰνάπαλιν, ἐνθυμίζει τὴν ἄρρητον χάριν τῶν διαλόγων τοῦ Πλάτωνος· συνδέεται ὁσημέσαι στενότερον ὅχι μόνον μετὰ τὴν Καλολογίαν, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν Ψυχολογίαν καὶ μετὰ τὴν Κοινωνικὴν Ἐπιστήμην, καὶ μετὰ πᾶσαν ἐπιστήμην, ἐξ αὐτῶν ἐνδυναμικὴν καὶ διαφωτισμένην, καὶ ἐνῶ ἀνατέμνει καὶ ἀναλύει, δὲν καταφρονεῖ καὶ τὴν σύνθεσιν, καὶ εἶνε καλλιτέχνης καὶ αὐτὴ. Ὁ σκαιὸς Μῶμος ἂν τὴν ἔβλεπε, δὲν θὰ τὴν ἀνεγνώριζεν, ἢ θὰ τὴν ἀπεκηρύττεν.

Ἄν θὰ παρέχω κ' ἐγὼ κατὰ διαλείμματα εἰς τοὺς ἀναγνώστας τῆς Ἑσείας προχείρως τινὰς σημειώσεις συνδεομένας πρὸς τὴν παρ' ἡμῖν πνευματικὴν κίνησιν, ἰδιαιτέρως δὲ τὴν ἐμφάνισιν βιβλίων ἀξίων λόγου ὁπωσδήποτε, δὲν ἀνυψῶ μετὰ τοῦτο οὐδὲ τὴν σημαίαν τοῦ Μῶμου, οὐδ' ἀξιοῦ τὸν τίτλον ἱεροφάντου τῆς Κριτικῆς. Τὸ τόλμημα σημαίνει ὅτι ἀγαπῶ τὰ βιβλία βαθύτερον καὶ ἀγνόητον ἢ ὅσον ἄλλοι τὰ ἀγαποῦν· σημαίνει ὅτι ἐν βιβλίον δι' ἐμὲ δὲν εἶνε ἀπλῶς μόνον ὄγκος ἐκ σελίδων κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον φιλοκάλως διακεκοσμημένων, καταστίχτων ἐκ μαύρων κηλίδων, αἵτινες παρέχουσιν εἰς τὸ πνεῦμα κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ὥρων τινων τέρψιν ἢ ἀνίαν. Τὸ βιβλίον εἶνε ὡς ἡ γυνή· εἶνε πλήρης τῆς δυνάμεως καὶ τῶν ἀδυναμιῶν ἐκείνης. Τὸ βιβλίον ἔχει μορφήν καὶ ψυχὴν· ἐνίοτε μορφή καὶ ψυχὴ συνδέονται μετὰ τῶν ἀρμονικώτατα, ἄλλοτε διακρίνεται ἐχθρικώτατα μετὰ τῶν. Τὸ βιβλίον εἶνε ὥραϊον, ἄσχημον, λαλεῖ

εἰς τὸ πνεῦμα, εἰς τὰς αἰσθήσεις, θέλγει τὴν ὄρασιν, κηλοῖ τὰ ὦτα, εὐαρεστεῖ τὴν ἀφῆν, ἀναπέμπει ἴδιον ἄρωμα, συγκινεῖ, μεθύει, κινεῖ τὸν γέλωτα, γεννᾷ τὰ δάκρυα, προξενεῖ ἀποστροφήν, ἀντιπάθειαν, ἀφοσίωσιν, ἐνθουσιασμόν, λατρείαν. Τί εὐρὺς καὶ τί βαθὺς ὡκεανὸς ὁ ἔρωσ τοῦ βιβλίου! Καὶ καταλαμβάνω καὶ αἰσθάνομαι ὅτι δικαιοῦμαι καὶ δύναμαι νὰ ἐκφέρω τὴν γνώμην μου ἐπ' αὐτοῦ, ὁσάκις μοῦ παρουσιάζεται εὐκαιρία, ἀπαράλλακτα ὅπως ἐκφέρω τὴν γνώμην μου περὶ τῆς γυναικὸς τὴν ὁποίαν συνήντησα καθ' ὁδὸν ἢ ἐγνώρισα ἐν κύκλῳ οἰκείων. Καὶ χαίρω διότι πρῶτον μοῦ παρουσιάζεται ἡ ποθητὴ εὐκαιρία ἐκ τῆς ἐκδόσεως δύο βιβλιαρίων στίχων, τοὺς ὁποίους ἔγραψαν νέοι μετὰ τὴν χάριν καὶ τὴν ἀφροντισίαν τῆς νεότητος.

Ἄν ὁ κ. Μάνος ἦτο κατὰ ἔτη τινὰ πρεσβύτερος καὶ ἐδημοσίευε τοὺς στίχους τοῦ πρὸ δεκαπενταετίας, δὲν θὰ τοὺς ἐπέγραφεν ἀπλῶς καὶ σαφῶς Ἀόγια τῆς Καρδιάς. Θὰ εὗρισκε δι' αὐτοὺς μεταφορικόν τινα τίτλον πομπώδη καὶ βαρύνον, ἀρίστον καὶ πτερόεντα, εἰς δὲ τὰ λόγια τῆς καρδιάς του, τὰ ὁποῖα ἀποτυπώνει ἐπὶ τῶν στίχων του, θὰ ἔδιδεν ἄλλην μορφήν, πολὺ διαφορετικὴν τῆς παρούσης. Θὰ ἔψαλλε καὶ τότε τὴν ἀπιστίαν τῆς ἐρωμένης, τὴν ἀγαλλίασιν τῆς οἰκογενείας, τὴν σκίαν τοῦ θανάτου καὶ τὸ ἀκτινοβόλημα τοῦ ἔρωτος, τὴν σκληρωμένην Πόλιν, καὶ τὰ ῥόδα τοῦ Μαίου, ἀλλὰ συγχρόνως θὰ ἐλάμβανε πάντα τὰ ἀπαιτούμενα μέτρα διὰ νὰ καταστήσῃ τὰ ἄσματά του ἀνυπόφορα εἰς τοὺς μὴ τρέφοντας περὶ ποιήσεως ἰδέας μπακάλιδων. Θὰ παρουσιάζετο εἰς κάθε στίχον ὁ ποιητὴς ἐπιτηδεύων ἀπόγνωσιν Βύρωνος καὶ κατάνυξιν Λαμαρτίνου· θὰ περιεσύλει τὸν Παράσχον, θὰ ἐμιμεῖτο τὸν Παπαρηγόπουλον· αὐτοὶ θὰ ἦσαν οἱ κλασσικοὶ του· δὲν θὰ ὑπόπτειε τὸ χονδροειδὲς τῶν ὁμοιοκαταληξιῶν του, οὐδὲ τὸ ἀκατάστατον τῆς φράσεώς του, θὰ μετεχειρίζετο τὴν ἄχρουν καὶ τετριμμένην γλῶσσαν τῶν ἐφημερίδων, θὰ παρεγέμιζε τοὺς στίχους του μετὰ ἑλληνικούρας κινεζικῆς καταγωγῆς καὶ θὰ ἔκρινε δόξαν του νὰ μὴ ἐκφράσῃ τίποτε στρογγυλά, εὐκρινῶς, συμμέτρως καὶ ῥυθμικῶς. Σήμερον ὁ κ. Μάνος ἐπὶ τῶν αὐτῶν τόπων ἀνθολογεῖ· ἀλλὰ σήμερον παρέχει νέαν μορφήν εἰς τοὺς στίχους του, ἢ, ἀκριβέστερον, φροντίζει ὥστε νὰ ἔχωσιν οἱ στίχοι τοῦ μορφήν. Καὶ πρὸς ἐπίτευσιν τούτου δὲν θὰ ἤρκει ἡ ἐμφυτος καλαισθησία τοῦ νέου ποιητοῦ, ἂν ἀπὸ τινος χρόνου δὲν διεφωτίζετο ἡ ποιητικὴ συνείδησις ἡμῶν καὶ δὲν ἐστρεφόμεθα πρὸς τὴν ἀγνωστάτην ἐν τῇ νεοελληνικῇ φιλολογίᾳ πηγὴν ποιητικοῦ κάλλους καὶ φραστικῆς εὐρυθμίας, τούτεστι πρὸς τὴν μελέτην τῶν δημοτικῶν ἡμῶν ἄσμάτων. Καὶ ὁ γράψας τὰ «Λόγια τῆς Καρδιάς» συμφώνως πρὸς τὰ ὑποδείγματα καὶ ἄλλων ἐκ τῶν συγχρόνων ποιητῶν ἡμῶν, ἀντὶ νὰ ἐπαναλάβῃ τὰς χυδαίας θρηνηδίας καὶ νὰ ἀφεθῇ εἰς τὴν ἀνάλατον αἰσθηματολογίαν τοῦ ψευδολυρισμοῦ, περιβάλλει τὸν ἀντίον τὰς νεανικὰς ἐμπνεύσεις του δι' ἐπικῆς σεμνότητος, κοσμεῖ τοὺς στίχους του διὰ τοῦ πέπλου

τῆς ἀντικειμενικότητος, εἶνε ἀπλοῦς, φιλοπαίγμων, προτιμᾷ τὴν ἡρεμον διήγησιν τῆς κόφου ἐπιδείξεως, δὲν ἀδιαφορεῖ πρὸς τὰ θέληγτρα τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου καὶ τὴν ἄρρητον χάριν τοῦ ἐθνικοῦ βίου, καὶ ἀμέσως ἢ ἐμμέσως ἐμπνέεται ἐκ τῶν δημοτικῶν παραδόσεων, αἵτινες μετὰ τῶν ὁρησκιδῶν καὶ τῆς φιλοσοφίας ἀποτελοῦσι, καθὼς θέλουν νωτέροι τινες καλολόγοι, τὴν τριπλὴν ὑπόστασιν πάσης ἀξίας λόγου ποιήσεως. Διὰ τοῦτο τὸ ωραιότερον ποίημα τῆς συλλογῆς εἶνε, κατὰ τὴν γνώμην μου, ἡ Νε ρά ῥι δε ς, ἐν ταῖς ὁποίαις ἡ πλαστικότης τῶν στίχων καὶ τῶν εἰκόνων ἀντιτίθεται πρὸς τὸ ὄνειρῶδες καὶ διαρρέον κάλλος τῶν νερογεννημένων θεοτήτων. Εἰς τοὺς στίχους τοῦ Γυ ρι σ μ ο ὕ κινεῖται καὶ φρίττει ἡ στοργή, θά ῥταν δὲ τελειότεροι ἂν δὲν κατέληγαν κάπως ψυχρῶς. Γνωστὴ εἶνε εἰς τοὺς ἀναγνώστας τῆς Ἑστίας ἡ Σ κ λ ἄ β α ἡ Π ὀ λ ι: « πὺ κάθεται καὶ κλαίει », ἐνῶ « ὁ φιδωτὸς ὁ Βόσπορος τὴν συμπονᾷ καὶ λέει », ποίημα ἀξιοσημείωτον καθ' ὅσον ἐν αὐτῷ ὁ πατριωτισμός, τοῦ ὁποίου τόση κατάχρησις γίνεται παρ' ἡμῖν, ὡς μόνῃς πηγῆς ἐμπνεύσεως καὶ στοιχείου ποιήσεως, ἐκφράζεται κατὰ ζῆλον τῆς δημοτικῆς ποιήσεως διὰ προσωποποιίας, συντόμως λαλούσης, ἄνευ τῆς συγῆθους μεθόδου τῶν μακρῶν ῥητορικῶν περιόδων καὶ ἐθνικῶν καυχισιολογιῶν. Δεκαπεντασύλλαβοι δὲ ὡς οἱ ἐν ἀρχῇ τοῦ Τ ρ α γ ο υ δ ι σ τ ο ὕ δύνανται ἐπαξίως νὰ τιτλοφορηθῶσιν ἅπταιστοι.

Ἀκους, τρελλὲ τραγουδιστή, τὰ φύλλα πῶς μιλοῦνε
Καὶ 'ς τ' ἀγεράκι ποῦ περνᾷ πῶς γλυκοτραγουδοῦνε,
Ἀκους, ἀκους καὶ τὸ νερὸ πῶς γλυκοτραγουδάει
Ὅταν γοργὸ γοργὸ περνᾷ 'ς τῆς λιγαριᾶς τὸ πλάι;
Ἔλα καὶ σύ, τραγουδιστή, κοντά μου νὰ καθήσῃ
Καὶ τραγουδάει τρυφερὸ νὰ γλυκοτραγουδήσῃ.
Κι' ἂν τραγουδήσῃς ἔμμορφα τ' αὐτὶ μου νὰ ξεράσῃ
Τὸ ἔρωτικό τὸ μίλημα τῶν φύλλων μεσ' 'ς τὰ δάση,
Κι' ἂν τραγουδήσῃς ὡμορφα τρελλὲ τραγουδιστή μου,
Νὰ λησμονήσῃ τοῦ νεροῦ τὸ μίλημα τ' αὐτὶ μου.

Ἐν τούτοις ἂν τις μὲ ἡρώτα κακεντρέχως καὶ ἐπιμόνης: « Μὰ δὲν εὐρίσκεις λοιπὸν καὶ κανὲν ἀγκάθι εἰς τὰ ῥόδα αὐτὰ τὰ ὅποια σὲ βλέπω νὰ μυρίζεσαι μὲ τόσην ὄρεξιν; » Διὰ νὰ εὐχαριστήσω τὴν κακεντρέχειάν του, θὰ τοῦ ἀπήντων: Βέβαια! τὸ κυριώτατον ἀμάρτημα τὸ ὁποῖον κατώρθωσα νὰ ἀνακαλύψω εἰς τοὺς στίχους τοῦ κ. Μάνου εἶνε ὅτι οἱ τίτλοι αὐτῶν, παρὰ τὴν ἀπλότητα καὶ τὴν σαφήνειάν των, ἡ μᾶλλον ἕνεκα αὐτῆς τῆς ἀπλότητος καὶ τῆς σαφηνείας των, προδιαθέτουσι τὸν ἀναγνώστην εἰς ἀνάγκωσιν ποιημάτων εὐρύτερου κύκλου, θαυλεστέρας ἐμπνεύσεως. Ποιητὴς ὁ ὁποῖος ἀφίνει τὴν κ α ρ δ ι ἄ ν του νὰ ὀμιλήσῃ — παρὰ τὴν χυδαίαν παρεξήγησιν τοῦ ὅρου κ α ρ δ ι ἄ ἐν τῇ νεοελληνικῇ ποιήσει — εἶνε συνήθως ποιητὴς ἀπὸ τοῦ ὁποίου τὸ ἄσμα καταλείβεται φλογερὸν ὡς λάβα ἡφαιστείου, ὀρμητικὸν ὡς χεῖμαρρος, ἀτίθασον ὡς πολεμοχαρὴς κέλης, ἐμπαθὲς, ἀπερικάλυπτον, ἐνῶ τὸ ἄσμα τοῦ κ. Μάνου, ἐγκρατὲς καὶ σεμνὸν καὶ γαλήνιον, στερεῖται τῶν οὐσιωδῶν αὐτῶν ιδιοτήτων. Ἐπίσης ἡ μόνη τρωτὴ ὅφισ τῶν «Τραγουδιῶν» τοῦ βουνοῦ εἶνε ὅτι δὲν ἀνταποκρίνονται τελείως πρὸς τὴν ἐπιδηλητικὴν μεγαλοπρέπειαν καὶ τὸ δυσπρόσιτον ὕψος τοῦ βουνοῦ καὶ δὲν ἀποδίδουσι πᾶν ὅ, τι ἐκφράζει καὶ ἐξεγείρει ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ ποιητοῦ ἡ ἐν λόγῳ ἔννοια. Ἄν μὲ ἐρωτᾷτε διὰ τὰ «Τραγουδιὰ τοῦ χρόνου»

ἂν καὶ ἀντιλαμβάνομαι τὴν ἐπιγραμματικὴν των χάριν καὶ τὴν νεανικὴν καὶ δροσερὰν ἀφέλειαν, ὁμολογῶ ὅτι δὲν τὰ συμπαθῶ καὶ πολύ. Ἐνώπιον τῆς ιδέας τοῦ χρόνου ἄλλως πῶς διατίθεται, καὶ ἄλλως πῶς θὰ ἔψαλλα τὸν στενὸν αὐτὸν σύνδεσμον τῶν ἀνθρωπίνων αἰσθημάτων πρὸς τὰς ἀλλοιώσεις τῆς φύσεως; ἄλλ' αὐτὸ εἶνε καθαρὰ ἀτομικὴ γνώμη μου. Ἡ γνώμη, ἡ ὁποία δὲν εἶνε μόνον ἰδική μου, ἀλλὰ καὶ πολλῶν ἄλλων ἀξιωτέρων ἐμοῦ, εἶνε ὅτι τὰ «Λόγια τῆς Καρδιάς», ὡς πρωτόλεια νεαροῦ ποιητοῦ, πλήρη χάριτος καὶ γνώσεως, πολλὰ κατώρθωσαν καὶ περισσότερα ὑπὸσχονται.

Π ρ ῶ τ ο ι σ τ ῖ χ ο ι, λιτότερον ἀκόμη καὶ δειλότερον ἐπιγράφεται τὸ ὀλιγοσέλιδον τεῦχος τοῦ κ. Δ. Π. Ταγκοπούλου. Χαρακτηριστικώτερον ἀκόμη θὰ ἦτο ἂν ὅλοι ἐπιγράφοντο Ἑ ὕ θ υ μ ο ι σ τ ῖ χ ο ι διὰ τοῦ τίτλου ὅστις περιλαμβάνει μέρος τῆς ὅλης συλλογῆς. Διότι ἐπὶ πάντων σχεδὸν ὑπολανθάνει ἡ ἐκδηλοῦται ζωηρῶς ἡ κλίσις τοῦ ποιητοῦ πρὸς τὴν παρωδίαν καὶ τὴν σάτυραν, καὶ ἐπ' αὐτῶν τῶν Ἀ ρ χ α ῖ ω ν σ τ ῖ χ ω ν, ἐκ τῶν ὁποίων ἐκλέγει πρὸς παράφρασιν τοὺς φαιδρότερους καὶ παιγνιωδεστέρους ἐκ τῶν τοῦ Βίωνος καὶ τοῦ Ἀνακρέοντος. Οἱ Πρῶτοι Στίχοι διαφέρουν, ὡς βλέπετε, ἀπὸ τὰ Λόγια τῆς Καρδιάς δὲν τοὺς ζωογονεῖ ἡ αὐρα τοῦ βουνοῦ, δὲν κανονίζει τὰς πτήσεις των ἡ δημοτικὴ παράδοσις, δὲν ῥυθμίζει τὸ σχῆμά των ἡ ἀγροτικὴ διήγησις; ἀνέπνευσαν τὸν ἀέρα τῆς πόλεως, ἀρέσκονται εἰς τὸν θόρυβον, τὸν ὁποῖον ἀποτελοῦσι φιλογέλωτες θιάσοι νεανιῶν, δὲν φεύγουσιν οὐδὲ τῶν ψδίκων καφενεῖων τὴν πνιγρὰν ατμοσφαῖραν, ἐξομολογοῦνται καὶ σκόπτουν ἐν ταῦτῳ τοὺς ἔρωτάς των, παρωδικὰ αἰσθητάματα μηδαμινὰ καὶ εὐθραυστα ὡς αἱ πομφόλυγες, ἐνίοτε κλύτουν διὰ νὰ περάσῃ ἡ ὥρα των, πρὸ βιβλίων ἀρχαίων ἢ νεωτέρων στίχων, ἄλλοτε πλέκονται εἰς ἐλαφρὰ μυθάρια. Ἡ γλῶσσα καὶ αὐτῶν εἶνε ἡ καλουμένη δημοτικὴ, ἀλλὰ κάπως τραχυτέρα καὶ ἀτημέλητος, ἂν καὶ δὲν εἶνε ἀγροδιαίτοι ὡς οἱ τοῦ συναδέλφου των καὶ ἀνεπύχθησαν ἐν τῇ πόλει. (Ἐνταῦθα κρίνω εὐλόγων νὰ παρατηρήσω ἄλπως ὅτι τὴν κοινὴς καλουμένην δημοτικὴν γλῶσσαν θὰ ἦτο δίκαιον ἂν ὀνομάζωμεν πληρέστερον καὶ χαρακτηριστικώτερον ποιητικὴν γλῶσσαν ἀλλὰ τὰ περὶ τούτου ἀποτελοῦσι θέμα λόγου ἴδιον, τοῦ ὁποίου ἡ ἀνάπτυξις δὲν εἶνε ἔργον τῆς παρούσης στιγμῆς). Ἐν τούτοις μεταξὺ τῶν δύο τούτων νέων νεοφανῶν καὶ ἀνομοίων ποιητῶν ὑπάρχει κοινὸς τις οὐσιώδης σύνδεσμος; ἀμφοτέροι ἀπορρέουσιν ἐκ τοῦ νέου ρεύματος τῆς ποιητικῆς παραγωγῆς, τὸ ὁποῖον ἤρχισε νὰ γίνεται αἰσθητὸν ἀπὸ δωδεκαετίας περίπου καὶ ἔκτοτε ἡρέμα καὶ λεληθότως χωρεῖ ἐξελισσόμενον.

Ὁ γράψας τοὺς Πρῶτους Στίχους φαίνεται ὅτι ἀγαπᾷ τὴν εὐθυμίαν καὶ τὴν φαιδρότητα καὶ ἐνίοτε μάλιστα ἐν νεανικῇ ἀφροντισίᾳ ἐπιδεικνύει τὴν ἐνόχλησιν τὴν ὁποίαν τοῦ προξενοῦν οἱ μελαγχολικοὶ καὶ οἱ δούθυμοι. Τοιοῦτον αἰσθημα εἶνε φυσικὸν ἐν τῇ ζωῇ τῆς ἀμερίμου νεότητος; ἀλλ' ἐν τῇ ζωῇ τὰ πράγματα κρίνονται σχετικῶς, ἐνῶ ἐν τῇ τέχνῃ ἡ ιδέα τοῦ ἀπολύτου σταθμίζει ἀληθέστερον τὰ πάντα. Ἄν ὁ ποιητὴς εἶνε μελαγχολικὸς ἢ φαιδρός, ὀλίγον φροντίζω ὅ, τι μὲ ἐνδιαφέρει, ὅ, τι μὲ συγκινεῖ καὶ μὲ κατακτᾷ ἐν τῷ ποιητῇ εἶνε ἡ ψυχὴ ὁ ποιητὴς

πρέπει νὰ ἔχῃ ψυχὴν, δηλαδὴ πρέπει νὰ νοῆ, νὰ αἰσθάνεται καὶ νὰ πάσῃ, κατέχων συγχρόνως τὴν δύναμιν τοῦ ἐκφράζειν τὰ νοήματα, τὰ αἰσθήματα καὶ τὰ πάθη τοῦ δι' εἰκόνων καὶ συμβόλων ἐν ῥυθμῷ καὶ μεγέθει. Πᾶσα στιχογραφία, ἔξω τοῦ κύκλου τούτου, δύναιται νὰ εὐχαριστῇ τὰ ὦτα, δύναιται νὰ γαργαλί-ζῃ τὰ νεῦρα, δύναιται καὶ τὰ δάκρυα ἀκόμῃ νὰ ἀπο-σπᾷ, ἀλλὰ δὲν εἶνε ποίησις. Εὐτυχῶς ἐντὸς τῶν στίχων τοῦ κ. Ταγκοπούλου ὑπολανθάνει ψυχὴ τις. Καὶ τὸ περίεργον εἶνε ὅτι οἱ ωραιότεροι στίχοι τῆς μικρᾶς συλλογῆς, οἱ ἐκ γνησιωτέρας ποιήσεως πε-πλεγμένοι ὄχι μόνον δὲν εἶνε οἱ εὐθυμοί, ἀλλ' ἐξ ἐναντίας εἶνε ἐκεῖνοι ἐν οἷς ὑποδηλοῦται ἡ ἰδέα τῆς συμφορᾶς, τοῦ νεκροταφείου, τοῦ θανάτου. Αἱ τρεῖς στροφαὶ τοῦ προλόγου τοῦ ἔχουν πολλὴν ἔκφρασιν, καὶ μοῦ ἐνθυμίζουν τὸ ἶον τοῦ γάλλου ποιητοῦ, τὸ ὁποῖον ὡς μόνην χάριν ἐζήτει ὀλίγην χλόην διὰ νὰ κρυφθῇ. Λαίπὸν ἡ τελικὴ ἰδέα τοῦ ποιητοῦ εἰς τὰς στροφὰς ταύτας εἶνε ὅτι οἱ στίχοι του

Φτωχοὶ καὶ ντροπαλοὶ
Λίγον καιρὸ θά ζήσουν.

Ἐκ τῆς «Εὐτυχίας», ἡ ὁποία εἶνε σωστὸν ποίημα μὲ κάποιον βάθος καὶ μὲ νόημα, μανθάνω — ἀδιάφορον ἂν δὲν εἶνε νέον τὸ μάθημα --

Γιὰ νὰ νοιώσῃς τὴ χαρὰ καθὼς ποθεῖς
Πρέπει πρῶτα συμφοραῖς νὰ δοκιμάσῃς.

Τὸ κάλλιστον δὲ ποίημα τὸ γεγραμμένον μὲ καλ-λιτεχνικὴν λεπτότητα καὶ φανερῶν ἀληθινὸν πόνον, εἶνε τὸ εἰς τὸν τραγικῶς ἀποθανόντα ἀδελφόν του :

Οἱ στίχοι αὐτοὶ τὸν πόνο μου δὲ λένε!...

Βαθειά, μέσα 'ς τὰ στήθεά μου, φωλιάζει
Τραγοῦδι θλιβερό, φαρμακεμένο,
Ποῦ τ' ἄμωιρο, σὰν ὄρνιο τὰ σπαράζει
Καὶ κλαίει τῇ συμφορᾷ μου ἀγριεμένο.

Τραγοῦδι ποῦ τὸ Χάρο ἔχει πατέρα
'Σ τὰ χεῖλιά μου ποτὲ δὲν ἀναβαίνει
Θερίο ὅπου δὲ ζῇ 'ς αὐτὴ τῇ σφαῖρα

Κ' αἰώνια ἐκεῖ θαμμένο θεὸ νὰ μένῃ!
Κι' ἂν κάποτε τὰ χεῖλιά μου ξεχνάῃ
Καὶ κάνει πῶς σιγὰ σιγὰ τ' ἀρχίζει,
Σὲ δάκρυα εὐθὺς αὐτὸ ξεσπάει!...

Αὐτὸ 'νε τὸ τραγοῦδι ποῦ σ' ἀξίζει!

Προτιμότερον θὰ ἦτον ἂν ὁ ποιητὴς εἰς τὰς 46 μόνον σελίδας τοῦ βιβλίου του παρέθετον ἐπαρκέστε-ρον ἀριθμὸν ποιημάτων ὡς τὰ ἀνωτέρω, παραλείπων ἄλλα τινὰ τὰ ὁποῖα ἔχουν τὴν θέσιν των εἰς ἐφημε-ρίδας, ἀλλ' ὄχι εἰς βιβλίον. Οἱ « Πρῶτοι στίχοι » εἶνε δεῖγματα μόνον διὰ νὰ πεισθῶμεν ὅτι ὁ ποιητὴς ἤμπορεῖ νὰ μᾶς προμηθεύσῃ βραδύτερον ὑφάσματα ἄξια τῆς Τέχνης.

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ.

ΕΡΩΤΙΚΑ ΔΙΣΤΙΧΑ

Σ' ἀγάπησα καὶ πῶς θὰ ζῶ εἶχα κρυφὴν ἐλπίδα,
Κ' ἐγὼ μιὰ ἡμέρα μὲ ζωὴ 'ς τὰ μάτια μου δὲν εἶδα.

Ὅσαις φοραῖς τὰ μάτια μου σ' ἐσένανε γυρίσω,
Τόσο φαρμάκι καὶ φωτιά 'ς τὰ στήθια θὰ γροικίσω.

Πῶς μὲ μισεῖς μοῦ εἶπανε πρὶν σὲ γνωρίσω ἀκόμῃ,
Κ' εἶπα σὰν ὅτῃ τὸ πόνο μου ἴσως ἀλλάξῃ γνώμῃ.

Τὴ μάννα σου τὴ ῥώτησα νὰ ἰδῶ τί λέει γιὰ σένα,
Καὶ μοῦ εἶπε πῶς ἐσὺ ἵσουνα ἢ πειδὸ σκληρὴ τῆς γέννα.

Ὅσαις φοραῖς ἐρώτησα τὰ μάτια σου μὲ πόνο,
Μοῦ εἶπαν χαρὰ μὴν καρτερῆς παρὰ λαχτάρια μόνο.

Διαβατικὰ 'ς τὸν οὐρανὸ περνοῦν τὰ περιστέρια,
Ἔτσι μὲ λύπη ἢ ἡμέραις μου περνοῦν 'ς τὰ δυό σου χέρια.

Ἐγὼ μ' ἀγάπῃ 'ς τὴν καρδίᾳ καὶ σὺ μὲ τὴ σκληρότῃ,
Θεὸ νὰ περάσουμε πικρὴ καὶ παιδευμένη νειότη.

Ζάκυνθος

Δ. Ι. ΜΑΡΓΑΡΗΣ.

